

รูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบในมิตการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลานข่อย
อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

Type of Potential Elderly School Participatory Modelat Tambon Lankhoi,
Paphayom District, Phatthalung Province

ศิริชัย กุมากรจันทร์¹ วิวัฒน์ ฤทธิมา^{2*}, วิลาสินี ธนพิทักษ์³, จินตนา กสินันท์⁴, สุวิมล จุงจิตร์⁵,
สุนิตดา สันบุกา⁶ และณติกา ไชยานุพงศ์⁷

Sirichai Kumanchan¹, Wiwat Rittima², Wilasinee Thanapitak³, Chintana Kasinant⁴, Suwimol Jungjit⁵,
Sunitda Sunbuka⁶ and Natika Chaiyanupong⁷

รับบทความ (Received) : 8 พฤษภาคม 2569

แก้ไขบทความ (Revised) : 14 พฤษภาคม 2569

รับตีพิมพ์ (Accepted) : 14 พฤษภาคม 2569

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดพัทลุง, 93210

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดตรัง, 92000

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา, 90000

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดสงขลา, 90000

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยทักษิณ จังหวัดพัทลุง, 93210

⁶ อาจารย์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา, 90110

⁷ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 90110

¹ Assist. Prof. Dr., Thaksin University, Phattalung Province, 93210, Thailand

² Assist. Prof. Dr., Prince of Songkla University, Trang Province, 92000, Thailand

³ Assist. Prof. Dr., Thaksin University, Songkhla Province, 90000, Thailand

⁴ Assist. Prof. Dr., Thaksin University, Songkhla Province, 90000, Thailand

⁵ Assist. Prof. Dr., Thaksin University, Phattalung Province, 93210, Thailand

⁶ Lecturer, Hatyai University, Songkhla Province, 90110, Thailand

⁷ Assist. Prof. Dr., Prince of Songkla University, Songkha Province, 90110, Thailand

* Corresponding author: E-mail address: wiwat.r@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ 2) ศึกษาความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และ 3) เสนอรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง โดยเป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน ศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 49 คน การประชุมแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 ครั้ง และการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากผู้สูงอายุ จำนวน 325 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า 1) สภาพปัญหาที่พบคือคนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการตระหนักที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ งบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ กิจกรรมที่จัดในโรงเรียนผู้สูงอายุไม่มีความหลากหลาย ผู้สูงอายุที่มีจิตใจอยากเข้าร่วมแต่ขาดคนรับ-ส่ง 2) ความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตด้านสุขภาพโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง และค่าเฉลี่ยด้านสภาพจิตใจ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุงเป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และเศรษฐกิจ

คำสำคัญ: โรงเรียนผู้สูงอายุ, การมีส่วนร่วม, ต้นแบบ

Abstract

This research aimed to: 1) examine the operational outcomes of the elderly school; 2) investigate the expectations of the elderly toward the operation of the elderly school; and 3) propose a management model for the elderly school of Lan Khoi Subdistrict Municipality, Paphayom District, Phatthalung Province. The study employed a mixed methods research design. Data were collected through documentary research, in-depth interviews with 49 key informants, five participatory meetings, and questionnaires administered to 325 elderly participants. Data were analyzed using descriptive statistics and content analysis.

The findings of the study revealed that 1) The problems identified were that community members lacked participation and awareness in joining activities at the Elderly School; the budget allocated for support was insufficient for effective administration; the activities provided by the Elderly School were not diverse; and although some older adults were willing to participate, they lacked transportation or someone to bring them to the school. 2) The expectations of older adults toward the implementation of the Elderly School regarding quality of life in terms of physical health, mental well-being, social relationships, environment, and overall quality of life were at a moderate level. Among these dimensions, mental well-being had the lowest mean score. And 3) The management model of the Elderly School of Lan Khoi Subdistrict Municipality, Paphayom District, Phatthalung Province, was a model for promoting lifelong learning aimed at improving the quality of life of older adults in physical, psychological, social, and economic dimensions.

Keywords: Elderly School, Participation, Model

บทนำ (Introduction)

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ส่งผลให้จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดความท้าทายต่อระบบการบริหารจัดการภาครัฐทั้งในด้านสุขภาพสวัสดิการสังคม เศรษฐกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในระดับพื้นที่ จึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 หมวด 5 มาตราที่ 46-48 ได้กำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายในการจัดการสุขภาพของประชาชน โดยมุ่งเน้นหลักการมีส่วนร่วม การกระจายอำนาจและการพึ่งตนเองของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการบริหารกิจการสาธารณะแนวใหม่ที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคประชาชนในการจัดบริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน [1]

โรงเรียนผู้สูงอายุจึงถูกพัฒนาขึ้นในฐานะกลไกการจัดการเชิงพื้นที่เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาศักยภาพและการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและการดำรงชีวิตในชุมชนโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่เป็นฐานสำคัญของการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม แม้โรงเรียนผู้สูงอายุจะได้รับการส่งเสริมอย่างแพร่หลายในหลายพื้นที่ แต่ยังพบข้อจำกัดด้านความต่อเนื่องของกิจกรรม การบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและระดับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการดำเนินงานในระยะยาว [2] อีกทั้งการศึกษาวิจัยที่ผ่านมุ่งศึกษาในมิติด้านสุขภาพ คุณภาพชีวิต หรือกิจกรรมของผู้สูงอายุ ยังขาดการศึกษาในมิติรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชน โดยเฉพาะในบริบทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะในด้านทุนทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาในมิติของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ขับเคลื่อนโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและชุมชนภายใต้การเรียนรู้ผ่านทุนทางสังคมและวัฒนธรรมชุมชน

เทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการกระจายอำนาจตามกฎหมายหลายฉบับ ไม่ว่าจะเป็นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตราที่ 250 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ดูแลและจัดทำบริการสาธารณะให้กับประชาชน อีกทั้งมาตราที่ 71 ยังกำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ [3] และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 มาตราที่ 16 (10) กำหนดให้เทศบาลมีหน้าที่ต้องจัดสวัสดิการให้แก่เด็กสตรี คนพิการ และผู้สูงอายุ [4] พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14 พ.ศ. 2562 มาตราที่ 50 (7) กำหนดให้เทศบาลตำบลมีหน้าที่ส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ [5] อีกทั้งเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนงานด้านผู้สูงอายุผ่าน

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุข ภาคประชาสังคมและเครือข่ายผู้สูงอายุในพื้นที่ จึงเหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาในฐานะกรณีตัวอย่างของ โรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบในมิติการมีส่วนร่วม การศึกษานี้จะช่วยสังเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จ กลไกการบริหารจัดการและรูปแบบความร่วมมือที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทพื้นที่

วัตถุประสงค์การวิจัย (Objective)

1. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
3. เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ระเบียบวิธีการวิจัย (Methodology)

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงปริมาณประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ทั้งหมดจำนวน 1,295 คน [6]

ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 325 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์ยามานัน ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย

การวิจัยเชิงคุณภาพกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 49 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานผู้สูงอายุ ผู้นำชุมชน วิทยากรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตัวแทนผู้สูงอายุ ภาควิชาเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านคุณภาพชีวิตโดยรวม และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต โดยมีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่น

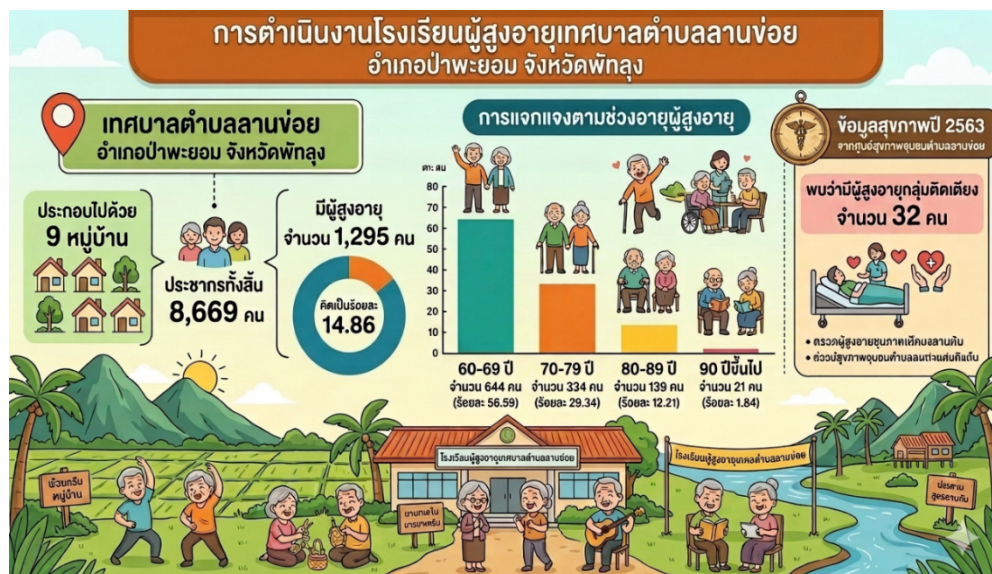
เท่ากับ 0.89 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างและแบบบันทึกการประชุมแบบมีส่วนร่วมโดยนำเครื่องมือวิจัยเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมและความครอบคลุมของเนื้อหา ก่อนนำไปใช้จริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การศึกษาคนควาและรวบรวมข้อมูลจากแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยและใช้ประกอบการสร้างเครื่องมือวิจัยและใช้ประกอบการวิเคราะห์และอภิปรายผลการวิจัยร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ 2) การเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแก่ผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรมโรงเรียนผู้สูงอายุและตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามก่อนนำมาวิเคราะห์ข้อมูล จำนวน 325 ชุด และ 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 49 คน และจัดประชุมแบบมีส่วนร่วม จำนวน 5 ครั้ง เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ รวมทั้งมีการจดบันทึกและบันทึกเสียงข้อมูลภายใต้ความยินยอมของผู้ให้ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาด้วยการจัดหมวดหมู่ข้อมูล การตีความ และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การประชุมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่เทศบาลตำบลนาข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ผลการวิจัย (Results)

1) การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

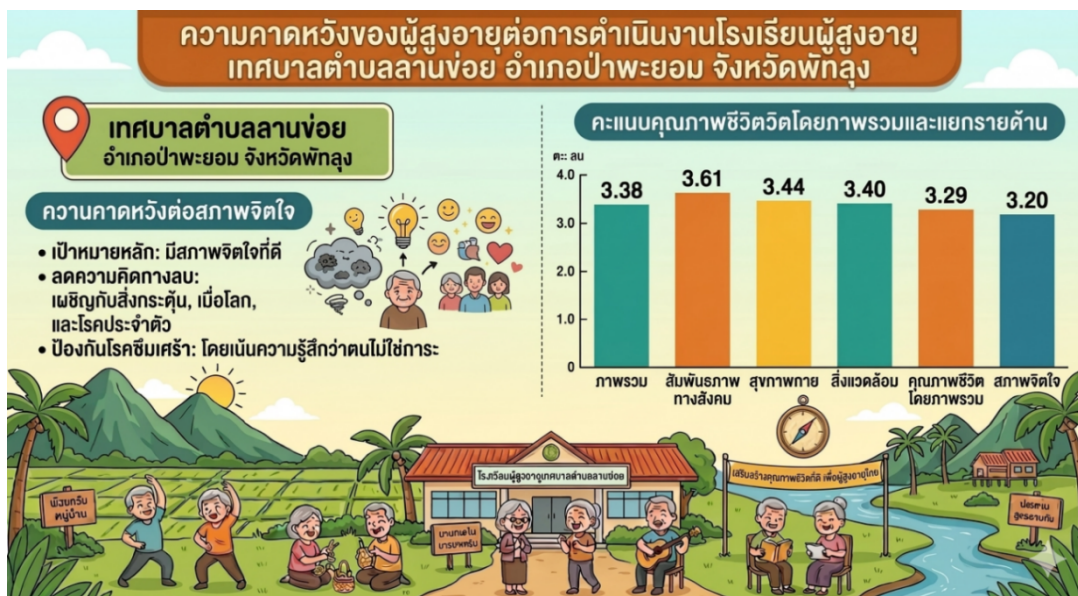
ภาพที่ 1 การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง, [7]

เทศบาลตำบลลานข่อยนั้นประกอบไปด้วย 9 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งสิ้น 8,669 คน มีผู้สูงอายุ จำนวน 1,295 คน คิดเป็นร้อยละ 14.86 มีกลุ่มผู้สูงอายุ 60 - 69 ปี จำนวน 644 คน คิดเป็นร้อยละ 56.59 ของผู้สูงอายุทั้งหมด มีกลุ่มผู้สูงอายุ 70 - 79 ปี จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 29.34 ของผู้สูงอายุทั้งหมด มีกลุ่มผู้สูงอายุอายุ 80 - 89 ปี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 12.21 และผู้สูงอายุที่มีอายุ 90 ปีขึ้นไป จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 1.84 ของจำนวนผู้สูงอายุทั้งหมด ข้อมูลประชากรผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง และข้อมูลจากการสำรวจสภาวะสุขภาพของผู้สูงอายุตำบลลานข่อยของศูนย์สุขภาพชุมชนตำบลลานข่อย ในปี 2563 พบว่ามีผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง จำนวน 32 คน

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าจำนวนผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลตำบลลานข่อยเพิ่มขึ้นทุกปี ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ควรพัฒนาสุขภาพในด้านร่างกาย ได้แก่ การให้ความสำคัญกับสุขภาพ การบริโภคอาหารอย่างถูกสุขลักษณะ การพักผ่อนให้เพียงพอ การออกกำลังกายเป็นประจำ เพื่อสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง การพัฒนาทางด้านอารมณ์ ได้แก่ การสร้างเสริมสุขภาพจิตที่ดี รู้จักควบคุมอารมณ์ การทำงานอดิเรกที่ชื่นชอบ การเข้าร่วมกิจกรรมสันทนาการ การฝึกสมาธิ การพัฒนาด้านสังคม อันได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมกับเพื่อน การใช้เวลาร่วมกันเพื่อประโยชน์เพื่อชุมชน การปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ได้แก่ การเพิ่มทักษะทางด้านความรู้ให้กับตนเอง การเข้ารับการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ การศึกษาข้อมูลด้วยตนเองจากสื่อสารสนเทศ รวมไปถึงการหัดสังเกต และติดตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ คือ ผู้สูงอายุในพื้นที่เพิ่มขึ้นทุกปี ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้ง มีปัญหาทั้งด้านสุขภาพจิต และสุขภาพกาย เกิดภาวะพิการในกลุ่มผู้สูงอายุและขาดการเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุซึ่งมีอัตราเพิ่มขึ้นทุกปี กล่าวตามนิยามของสหประชาชาติ คือ เมื่อประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ประเทศไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี 2547 และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในปี 2567 หรือในปีหน้า เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมีผลกระทบต่ออัตราส่วนภาระพึ่งพิงหรือภาระโดยรวมที่ประชากรวัยทำงานจะต้องเลี้ยงดูประชากรวัยสูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น อาจนำไปสู่ปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม รวมถึงปัญหาในด้านสุขภาพของผู้สูงอายุด้วย เนื่องจากผู้สูงอายุมีภาวะด้านสุขภาพที่เปลี่ยนแปลง มีความเสื่อมของร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ ทั่วไปเริ่มอ่อนแอและเกิดโรคร้าย ภูมิต้านทานโรคน้อยลง รวมถึงมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจและสังคม

การจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นสิ่งที่ดีและควรมีในทุกชุมชนและความคิดเห็นที่ได้ในแต่ละประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของผู้จัดตั้งหรือกิจกรรมที่อยากให้เกิดขึ้นในโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้วิจัยจะได้นำไปออกแบบเป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมศักยภาพของโรงเรียนผู้สูงอายุต่อไป โดยมีความเหมาะสมของสถานที่ ความเหมาะสมของระยะเวลาในการทำกิจกรรม ความเหมาะสมของช่วงเวลาในการทำกิจกรรม และความเหมาะสมของแบบสอบถาม มีผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ส่วนการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ/กิจกรรม และความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ภาพที่ 2 ความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง, [8]

ผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะมีสภาพจิตใจที่ดี เนื่องจากในปัจจุบันมีสิ่งกระตุ้นที่ทำให้สภาพจิตใจแย่ลงได้ง่าย ผู้สูงอายุมักมีอาการเบื่อโลก บางรายมีความคิดอยากฆ่าตัวตายเพราะคิดว่าตนเป็นภาระของคนในครอบครัวและผู้สูงอายุบางคนมีโรคประจำตัวค่อนข้างมากทำให้บางครั้งรู้สึกท้อแท้กับการใช้ชีวิต พฤติกรรมหรือความคิดดังกล่าวเหล่านี้สามารถที่จะส่งผลให้เกิดโรคซึมเศร้าได้ในอนาคต โดยค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 3.38 โดยด้านที่มีคะแนนระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุดได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 3.61 รองลงมาได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 3.44 รองลงมาได้แก่คุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 3.40 รองลงมาได้แก่คุณภาพชีวิตโดยภาพรวม คิดเป็นร้อยละ 3.29 และค่าเฉลี่ยด้านสภาพจิตใจมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคิดเป็นร้อยละ 3.20 ซึ่งผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะมีสภาพจิตใจที่ดี เนื่องจากในปัจจุบันมีสิ่งกระตุ้นที่ทำให้สภาพจิตใจแย่ลงได้ง่าย ผู้สูงอายุมักมีอาการเบื่อโลก บางรายมีความคิดอยากฆ่าตัวตายเพราะคิดว่าตนเป็นภาระของคนในครอบครัว และผู้สูงอายุบางคนมีโรคประจำตัวค่อนข้างมากทำให้บางครั้งรู้สึกท้อแท้กับการใช้ชีวิต พฤติกรรมหรือความคิดดังกล่าวเหล่านี้สามารถที่จะส่งผลให้เกิดโรคซึมเศร้าได้ในอนาคต และมองว่าความเหมาะสมของสถานที่ ความเหมาะสมของระยะเวลาในการทำกิจกรรม การอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ ประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ/กิจกรรม และความพึงพอใจต่อการจัด

กิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเหมาะสมของช่วงเวลาในการทำกิจกรรมอยู่ในระดับมาก และความเหมาะสมของแบบสอบถาม มีผลการประเมินความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

3) รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง

ภาพที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง, [9]

โรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง เป็นรูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ โดยจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2561 ภายใต้การสนับสนุนของเทศบาลตำบลลานข่อยและภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเชิงเครือข่าย ซึ่งเทศบาลตำบลลานข่อยทำหน้าที่เป็นหน่วยงานหลักในการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ผู้นำชุมชน กลุ่มผู้สูงอายุ อาสาสมัครสาธารณสุข และภาคประชาสังคมในพื้นที่ เพื่อร่วมกันออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ และการดูแลคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน โดยรูปแบบการบริหารจัดการมิได้เน้นการสั่งการจากส่วนกลางแต่เป็นลักษณะของการเปิดพื้นที่ให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและร่วมดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม

พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาความรู้ ทักษะชีวิตและมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น อันนำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยโครงสร้างการบริหารจัดการประกอบด้วยคณะกรรมการที่ปรึกษา คณะกรรมการอำนวยการ และคณะกรรมการบริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นประธาน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ หลักสูตรการเรียนการสอนมุ่งเน้นทักษะชีวิต ทักษะอาชีพและความรู้ทางวิชาการ ครอบคลุมด้านสุขภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และสวัสดิการเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ที่สะท้อนว่า

“โรงเรียนผู้สูงอายุของที่นี่ไม่ได้ทำโดยเทศบาลฝ่ายเดียว แต่ทุกคนในชุมชนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ผู้สูงอายุเองก็เสนอว่าต้องการเรียนอะไร อยากทำกิจกรรมแบบไหน ทำให้เขารู้สึกว่ามีคุณค่าและอยากมาเข้าร่วมตลอด” [10] ในมิติของกระบวนการบริหารจัดการนั้นเทศบาลตำบลลานข่อยให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ ทั้งด้านสุขภาพ การส่งเสริมอาชีพ การดูแลสุขภาพทางจิตและการสร้างพื้นที่ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีการบูรณาการความร่วมมือจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล วัด ผู้นำศาสนา และเครือข่ายอาสาสมัครในชุมชน ทำให้การดำเนินงานมีลักษณะเป็นการจัดการเชิงบูรณาการ มากกว่าการดำเนินงานแบบแยกส่วน และยังพบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารท้องถิ่นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการสร้างแรงจูงใจและการสนับสนุนทรัพยากรแก่เครือข่ายในพื้นที่สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของสมาชิกโรงเรียนผู้สูงอายุที่กล่าวว่า “เมื่อก่อนอยู่บ้านเฉย ๆ รู้สึกเหงา แต่พอมาโรงเรียนผู้สูงอายุได้เจอเพื่อน ได้ทำกิจกรรม ได้เรียนรู้เรื่องสุขภาพและอาชีพ ทำให้รู้สึกตัวตัวเองยังมีคุณค่าและยังช่วยสังคมได้” [11]

จากการศึกษาก็ยังพบข้อจำกัดในด้านของงบประมาณที่ยังไม่เพียงพอ ความต่อเนื่องของกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับภาระสนับสนุนของผู้นำท้องถิ่นและศักยภาพของบุคลากรในการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ โดยเฉพาะ แต่โรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อยยังคงสามารถดำเนินงานได้จากความเข้มแข็งและการเกิดความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม และในด้านการติดตามและประเมินผลมีการประเมินทั้งในระดับผู้สูงอายุ ระดับหลักสูตร และระดับชุมชน โดยพิจารณาจากสุขภาพกายและจิตใจ ความพึงพอใจต่อกิจกรรม การสร้างเครือข่ายทางสังคมและการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ผ้าทอลานข่อยหนังตะลุง และสมุนไพรพื้นบ้านซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

สรุปและอภิปรายผล (Discussion)

สภาพปัญหาที่พบในปัจจุบันได้แก่คนในชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในการตระหนักที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุ งบประมาณในการสนับสนุนไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการ กิจกรรมที่จัดในโรงเรียนผู้สูงอายุไม่มีความหลากหลาย ผู้สูงอายุที่มีจิตใจอยากเข้าร่วมแต่ขาดคนรับ-ส่ง ทำให้ไม่สามารถที่จะเข้าร่วมกิจกรรมในโรงเรียนผู้สูงอายุได้ ซึ่งจากการวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นรวมถึงจากการสอบถามความคาดหวังของผู้สูงอายุเกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุนั้น ประเด็นที่ควรแก้ไขจึงควรเน้นไปที่ทิศทางของการบริหารจัดการเพื่อให้โรงเรียนผู้สูงอายุมีศักยภาพที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและเป็นโรงเรียนผู้สูงอายุที่มีประสิทธิภาพสามารถเป็นต้นแบบให้แก่โรงเรียนผู้สูงอายุอื่นได้ต่อไปในอนาคต

เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาในการพัฒนาศักยภาพโรงเรียนผู้สูงอายุร่วมกับหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุ สามารถสรุปได้ว่าผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง มีปัญหาที่พบเจอจากการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุในปัจจุบัน คือผู้สูงอายุเข้าร่วมน้อย แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่าน

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรวมถึงลูกหลานและให้มีการร่างแบบแผนกิจกรรมที่จะจัดขึ้นไว้อย่างชัดเจน ผู้สูงอายุมีโรคประจำตัวแนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ คัดกรองกลุ่มที่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ให้มาร่วมกิจกรรม โดยในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งอาจจะมีการนำหมอนามัยมาออกตรวจหรือเยี่ยมเยียนเพื่อคัดกรองผู้สูงอายุและตระหนักถึงการรักษาโรค เนื่องจากผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวบางกลุ่มไม่ได้รับประทานยาตามแพทย์สั่งทำให้อาการไม่ดีขึ้นผู้สูงอายุไม่มีใครพาเดินทางมา แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน จัดตั้งแผนการขอใช้หรือเช่ายืมรถเพื่อรับส่งผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุไม่มีผู้ดูแล แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ ให้มีการแจ้งกำหนดการจัดกิจกรรมล่วงหน้าและมีการอำนวยความสะดวกผู้สูงอายุที่อยากเข้าร่วมกิจกรรมโดยความสมัครใจขาดการมีส่วนร่วมของภาครัฐ แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดูแลการดำเนินการของโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยคณะกรรมการต้องประกอบด้วยภาครัฐ อันได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาชนได้แก่ ผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และประธานกลุ่มผู้สูงอายุ ทุนทรัพยากรในการดำเนินงานมีจำกัด แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ ให้ภาครัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำแผนสำหรับการส่งเสริมการดำเนินการโรงเรียนผู้สูงอายุ และอาจมอบหมายให้ผู้นำชุมชนเขียนโครงการเพื่อขอทุนสนับสนุนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดการติดต่อสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มผู้สูงอายุ แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ผ่านอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านรวมถึงลูกหลานและให้มีการร่างแบบแผนกิจกรรมที่จะจัดขึ้นไว้อย่างชัดเจนและผู้สูงอายุ ขาดความเข้าใจในบริบทของโรงเรียนผู้สูงอายุ แนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ ตัวแทนหมู่บ้านหรือผู้นำชุมชนมีหน้าที่ในการรับวัตถุประสงค์ของการจัดทำโรงเรียนผู้สูงอายุไปเผยแพร่ให้แก่ผู้สูงอายุหรือผู้ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุตระหนักและโน้มน้าวให้ผู้สูงอายุมาเข้าร่วมกิจกรรม

ทิศทางของการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับทิศทางในการดำเนินโรงเรียนผู้สูงอายุควรมีลำดับขั้นตอนในการดำเนินการที่ชัดเจน โดยควรมีการจัดประชุมประชาคมในหมู่บ้านเพื่อสร้างความเข้าใจและความร่วมมือจากพื้นที่ทั้งภาครัฐและภาคประชาชนรวมถึงผู้ดูแลผู้สูงอายุ แต่งตั้งคณะทำงานขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ จัดทำแผนขั้นตอนในการดำเนินงานรวมถึงการจัดตั้งแผนงบประมาณค่าใช้จ่ายในแต่ละกิจกรรม ขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนการดำเนินงาน ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานและสอบถามถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานและในด้านความคาดหวังของผู้สูงอายุต่อการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง นั่นคือผู้สูงอายุโดยส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะมีสภาพจิตใจที่ดี เนื่องจากในปัจจุบันมีสิ่งกระตุ้นที่ทำให้สภาพจิตใจแย่ลงได้โดยง่าย ผู้สูงอายุมักมีอาการเบื่อโลก บางรายมีความคิดอยากฆ่าตัวตายเพราะคิดว่าตนเป็นภาระของคนในครอบครัว และผู้สูงอายุบางคนมีโรคประจำตัวค่อนข้างมากทำให้บางครั้งรู้สึกท้อแท้กับการใช้ชีวิต พฤติกรรมหรือความคิดดังกล่าวเหล่านี้สามารถที่จะส่งผลให้เกิดโรคซึมเศร้าได้ในอนาคต

รูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง ได้ทำการยกร่างคู่มือการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ โดยแบ่งเนื้อหาภายในออกเป็น 6 ส่วนได้แก่ ส่วนหน้าปก ส่วนที่มาและความสำคัญ ส่วนนิยามของโรงเรียนผู้สูงอายุ ส่วนของวัตถุประสงค์ ส่วนของกรอบแนวคิด และ

ส่วนของวิธีการดำเนินงาน ซึ่งออกแบบมาจากการรับฟังความคิดเห็นและการถอดบทเรียนในการศึกษาครั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 มีส่วนที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาย่างยั่งยืน นั่นคือ แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านสุขภาพที่มองในทุกมิติ ทั้งกาย จิต ปัญญาและสังคมถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาย่างยั่งยืนของทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีการอภิบาลระบบสุขภาพที่ดีหรือมีธรรมาภิบาล ในทุกกลุ่มประชากร โดยเฉพาะกับกลุ่มประชากรที่ยากจนและกลุ่มประชากรที่อยู่ในสภาวะเปราะบางเช่น ผู้สูงอายุ ก็เกิดสังคมที่ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เป็นธรรม มีสภาพเศรษฐกิจที่พัฒนาและเป็นสังคมที่มีสุขภาพจะช่วยลดปัญหาของผู้สูงอายุในทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้าน กลุ่มติดเตียงหรือกลุ่มติดสังคม

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัญหาในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุนั้นประกอบด้วยการที่มีผู้สูงอายุมาเข้าร่วมกิจกรรมน้อย ผู้สูงอายุบางคนมีโรคประจำตัว ไม่มีลูกหลานมาส่ง ไม่มีผู้ดูแล ในการจัดกิจกรรมบางอย่างในโรงเรียนยังไม่ชัดเจนเนื่องจากขาดการสนับสนุนจากภาครัฐ งบประมาณในการดำเนินงานมีจำกัด การประชาสัมพันธ์ให้มาเข้าร่วมยังไม่ถึงในผู้สูงอายุบางคน ผู้สูงอายุบางคนยังไม่เข้าใจถึงความหมายของโรงเรียนผู้สูงอายุที่แท้จริง รวมถึงในการดำเนินงานไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน ไม่มีการจัดทำคู่มือในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ เนื่องจากผู้ก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุทั้งภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการหมุนเวียนอยู่บ่อยครั้ง จึงทำให้คนใหม่ที่เข้ามาทำหน้าที่อาจจะยังไม่เข้าใจบริบท ในการศึกษาจึงได้นำปัญหารวมถึงข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาวิเคราะห์หาปัจจัยและมาร่างเป็นคู่มือในการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ[12] ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุ ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดเชียงราย โดยทำการศึกษาแบบการบริหารจัดการและพัฒนาแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุพบว่ามีการบริหารจัดการโดยใช้หลัก 5 ก ได้แก่ กลุ่ม กรรมการ กติกา กิจกรรม และกองทุน มาเป็นฐานในการจัดกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ที่ได้มีการร่างไว้ในคู่มือดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้จากการศึกษาของ[13] ได้ทำการศึกษาแบบกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา พบว่าเทศบาลเมืองเขารูปช้างมีการจัดทำแผนดำเนินงานประจำปีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เพื่อให้มีความครอบคลุมในทุกมิติทั้งสุขภาพ กาย ใจ และสติปัญญา และมีการร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทุกส่วน ทำให้การดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา ค่อนข้างจะประสบความสำเร็จ และผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรม จากการศึกษา [14] เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดสระบุรี พบว่าคุณภาพชีวิตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยพบว่ามีความพึงพอใจด้านจิตใจดีที่สุด รองลงมาคือด้านสิ่งแวดล้อม และจากการศึกษาของมิ่งขวัญ คงเจริญ และ[15] ศึกษาการพัฒนาแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พบว่าองค์ประกอบและรูปแบบของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย ความเข้มแข็งของกลุ่ม แกนนำ สมาชิก มีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มีเป้าหมายร่วมกัน มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง มีกองทุน มีงบประมาณ มีการบริหารจัดการที่ดี มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีความเกื้อกูลสามัคคี มีคุณค่าและมีการถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งจะเห็นนอกจาก คน เงิน ของแล้ว หลักการมีส่วนร่วมย่อมเป็นปัจจัยสำคัญที่ใช้ในการขับเคลื่อนให้โรงเรียนผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. เทศบาลตำบลลานข่อยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายส่งเสริมโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและเพียงพอ
2. ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน หน่วยงานสาธารณสุข สถาบันการศึกษา และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันพัฒนาและขับเคลื่อนกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรม
3. ควรพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและการสร้างอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เทศบาลตำบลลานข่อยสามารถนำรูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุที่ได้จากการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น
2. หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นสามารถนำแนวทางการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชนไปประยุกต์ใช้ในการจัดตั้งหรือพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ของตน
3. สถาบันการศึกษาและนักวิจัยสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ การเรียนรู้ตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยทักษิณที่ได้อุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้กองทุนวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 เพื่อดำเนินการวิจัย

เอกสารอ้างอิง (References)

- [1] พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 ตอนที่ 19 ก, หน้า 1-17.
- [2] ยุวดี พวงรอด. (2557). *บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะของประชาชนในชุมชนกรณีศึกษานายกองค้การบริหารส่วนตำบลบึงกอก อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก*. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- [3] รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 1-90.
- [4] พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก, หน้า 5-6.
- [5] พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496. (2496). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 70 ตอนที่ 14, หน้า 222-253.

- [6] เทศบาลตำบลลานข่อย. (2563). รายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. พัทลุง: เทศบาลตำบลลานข่อย.
- [7, 8, 9] OpenAI. (2026). AI-generated image of community product development management (AI-generated image), OpenAI.
- [10] ผู้ให้ข้อมูลรหัส นาย ก. (2568). ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบในมิติการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2568.
- [11] ผู้ให้ข้อมูลรหัส นาง ข. (2568). ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านรูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบในมิติการมีส่วนร่วมของเทศบาลตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 18 พฤษภาคม 2568.
- [12] เบญจมาศ เมืองเกษม. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียนผู้สูงอายุในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจังหวัดเชียงราย. วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 11(1), 49-58.
- [13] มาริษา รักษากิจ และ มาริษา จันทร์ฉาย. (2564). รูปแบบกิจกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุกรณีศึกษาโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลเมืองเขารูปช้าง จังหวัดสงขลา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- [14] พัชราภรณ์ พัฒนะ. (2560). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่เข้าโรงเรียนผู้สูงอายุ จังหวัดสระบุรี. สารานุกรมสุขศาสตร์มหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- [15] มิ่งขวัญ คงเจริญ และกัมปนาท บริบูรณ์. (2564). การพัฒนารูปแบบโรงเรียนผู้สูงอายุโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 22(1), 135-149.